

Յայս բարձրագույն կազմակերպող պրնցիպը զմայնից զոյժ և զզգիս (ԺԳ. 550)
 Յայս ստաց և արժարժ զզգիս և զոյժը բոլորեցում (ԺԵ. 500)
 Յայս ասացաւ՝ յարոյց զզգիս ամենեկուն և զզօրութիւն (ԺԶ. 514)
 Յայս ասացաւ ընդոստոյց զզգիս և զմիտս ամենեկուն (ԺԷ. 666)
 Յայս ասացաւ մոզացոյց զամենեկուն զզգիս և զոյժ (ԺԸ. 210)
 Բարբառեալ զայս՝ եռացոյց զամենեկուն սիրտ և զկորով (ԺԹ. 274)

Այս և առնոց նման մոզական տողերը
 կարգալով Բագրատունւոյն (քեֆը) կու գայ
 եղեր ըսինք. արդեօք ընթերցողներուն ալ
 չի՞ դար, սիրտերնին ալ մտքերնին ալ չեն
 արժարժիր։ Ինչ ճոխութիւն գաղափարաց,
 ինչ եռանդ ու բոց՝ որ կը շնչէ տողերուն.
 Հոմանիշներու շտեմարան մը՝ որ սպասեւ
 լիք չունի. միայն մը՝ որ կը ստեղծէ, շա-
 րունակ կը ստեղծէ, և զարմանք, բոլոր
 մէջ բերած տողերուս մէջ՝ կարելի չէ գտնել
 երկու հատ՝ որ իրարու նմանին, ամէնքն
 ալ իրարմէ տարբեր, մի քան զմի գերազանց
 կրնանք արդեօք դիպումսին առաջ աչափ
 տողերու իրարմէ տարբերութիւնը. ինչ կը
 թուի թէ ոչ. այլ թէ մասնաւոր ուշադրու-
 թիւն դրած է Բագրատունին, ինքը՝ որ ամ-
 բողջ Հոմերոսը բերնուց գիտեր, և այն ինչ
 տողին կամ բառին որ էջը և կամ որ խորշն
 ըլլաւն անգամ գիտէր, անոնց հանդիպած
 ժամանակ՝ նայիւր է նախընթացներուն և ա-
 նոնցմէ տարբեր թարգմանած, տաղտկալի
 սոսկեալութիւնը վերցնելու համար։ Ապա
 թէ ոչ, կարելիք բան էր, որ իշխականի քսան
 և չորս երգերուն մէջ ցանուցիր զանուած՝
 մեր յիշատակած տողերէն գէթ երկու հատը
 իրարու չնմանէին։ Եթէ իրի մը գաղափարը
 մարդուս մտքին վրայ ազդեցութիւն ըրած
 ժամանակ, դիւրաւ չ'իլլեր անկէ, ինչպէս
 կարելի է, որ Բագրատունւոյն մտքին պէս
 լայն ու խոր միտք մը չ'իշխէր քանի մը ժամ
 կամ որ մ'առաջ կրած ազդեցութիւնը. երբ
 տող մը երկրորդ անգամ կը պատահի, ու-
 բուն վրայ արդէն մոռածներ ես անգամ մը,
 բնականաբար առաջին անգամուն պատկերը
 կը ներկայանայ, և նոյն իսկ կը կապէ կը
 կաշկանդէ միտքը՝ ուրիշ կերպ չ'կրննալ
 ընելու. և ահա ժիւննոյն տողը կամ բառը
 տաքը, քսան անգամ հանդիպած կը գտնենք
 իշխականին մէջ, և ամեն անգամ ալ տաք-
 բեր բառերով թարգմանուած, առանց քնա-
 գրին իմաստն և ոչ իսկ թեթեւ կերպով

այլալլած տեսնելու։ Ամբողջ իշխականին մէջ,
 որուն մէկ երրորդը՝ եթէ ոչ աւելին՝ կրկնու-
 թիւն է, հայերէն թարգմանութեան մէջ հա-
 ղիւ կարելի է գտնել տաքը տող, որ իրարու
 նմանին ըստ ամենայնի։

է. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ

Շարայաբեյի

ԳԵՂԵՑԿԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Շար. տիւս յէջ 567, 1899)

Պ Ը Ա Կ Գ

ԵՆԹԱԿԱՅԱԿԱՆ ՈՍՈՒՄԻՆԱՍՏՐՈՒԹԻՒՆ ԳԵՂԵՑԿԱՆ

Ընդհանուր ակնարկ բնական գեղեցիկն
 վրայ. — Տեսնա՞ր որ գեղեցիկն տարիճանաւոր
 բարձրացում մ'ունի որ կը համապատաս-
 խանէ բնութեան դասաւորութեանց, Բնական
 է հարցնել թէ կա՞յ այսպիսի բարձրագոյն
 սկզբունք մը որ ասոնց ամենուն վրայ տիրէ։
 Բնութեան վրայ առաջին ակնարկ մը կը
 ցուցնէ թէ բոլոր անհատները խումբերու կը
 պատկանին, բայց գիտութեան խուզարկու-
 թիւնները կը ցուցնեն թէ այդ նախնական
 միութիւնները կարեւոր կարգով մը իրարու
 կը կապուին։ Արդ ի՞նչ են այդ նախնական
 միութիւնը և անոնցմէ կախուած կերբորդա-
 կան միութիւնները։ Միթէ պարզ մեր ե-
 բնակայութեան արդիւնք են և բայց մենք
 չենք զանոնք ստեղծողը. իրենք կան և զա-
 նոնք մենք կը գտնենք միայն և կը ճանչնանք։
 Եւ ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլար մեկնել թէ
 ինքնաստեղծ չեղող արարածներ մի և նոյն
 օրէնքի համաձայն, մի և նոյն յատակագծի
 յարմարուած գտնուին։ Արդ եթէ անհեթեթ

կ'ըլլար սնդղել թէ բիւր տեսակ կենդանիներու և բոյսերու, որ ինքնաշէն չեն և իրաւուն հասարակաց գործարանաւորութեան մը նշանները կը ցուցնեն, և նոյն օրէնքին կը հպատակեն, պնդել կ'ըսեմ թէ անոնք պարզ դիպուածի մը ծնունդ են. հարկ է ընդունել թէ անոնցմէ կանուխ և անոնցմէ վեր է այդ օրէնքը. որ անոնց կազմութիւնը կը տնօրինէ:

Ուրեմն կան բնութեան մէջ սկզբունքներ որ մեր զգայեաց տակ չեն իյնար և զոր մտքը միայն կ'ըմբռնեն և գաղափար կ'առնուանենք: Փաղափարները համազատ չեն. այլ աստիճանաւորեալ. սակայն ոչ եմէ իրարմէ կը ծագին, այլ աստիճանաւոր զարգացման մը զանազան պայմաններն են, որով ստորնադունէն սկսած ազնուագունին կը բարձրանան: Բարձրագոյնը ստորնադունին մէկ արդիւնքը չէ, անոր չափ հին էր և անոր հետ կար, այլ պարզապէս զօրութեան և ներդաշնակութեան վիճակին մէջ: Այսպէս ծառը սերման արդիւնքը չէ, այլ լոնկեայն (implicement) այն սերմին պարունակային զուրս ելլելն և բարդաւանդն է: Ստորնագոյն աստիճանն անտարակոյտ առնէն կանուխ զոյացածն է, հանքը բոյսէն առաջ էր, բոյսն ալ կենդանիէն: Բայց բնութեան զուրս հանելն իր գեղեցկութիւնները, կարծես ճիգ մըն են զմարդ արտադրելու, ինչպէս բոյսի ճիգն է համայն իր ծաղիկն արտադրել: Արդարեւ մարդ է որ զայն կը զգայ, կը տեսնէ և կը հասկնայ: Ուրեմն մարդ և բնութիւնը իրարու հետ այն ասնչութիւնն ունին ինչ որ ունի միջոցը նպատակին հետ: Կրնայ ըստիլ թէ մարդ միշտ զոյացած է ոչ թէ իրօք այլ զօրութեամբ: Տիեզերքը արարչական ձեռքէն իյնալու տան կար բոլոր բնութիւնն իր գործարանաւորութեամբ և մարդն համայն իւր ճակատագրով: Զեղչէ մարդը բնութենէն, և կը մնայ կոյր ինքնակեր հրէջ մը աննպատակ՝ յուզուելով անծայր շրջանակի մը մէջ: Վերցոյր մարդէն բնութիւնը. և իրմէն խզած կ'ըլլատ բոլոր իր իրական գոյութեան պատճառները և սին ուրուականի մը պէս երեքեալ կը թողուս զինքը իւր կենաց և իր անձին զիտակցութեանը միջեւ որ իրմէ խոյս կու տայ:

Ուրեմն էականերուն այս իրարու յաջորդող վերելեակ սահողամատուցն մեծ և ընդհանուր յատակագծի մը յայտնութիւններն են իրական աշխարհին մէջ, և անոնց բարձրաւորումն համեմատ գեղեցիկն ալ ամբողջ կը ներկայանայ մեզ: Անոնց վրայ կը տիրէ մտածութիւնը՝ նմանապէս անհաստատ աստիճանով ըստ անհատին և բնական է մեզ խորհել թէ այս կրկին աստիճանաւորութեանց գաղաթը կը տիրէ գերագոյն միութիւն մը, ազբիւր ամէն գեղեցկութեանց:

Բայց էականերու ներքին կազմուածքին այն կու համեմատութիւնը, ըստ որում կենդանույ ստիւրի մը գիւտը կը բաւէ ամբողջ կենդանին կազմակերպելու և մինչեւ իսկ անոր կենցաղը նկարագրելու, բնաւ զօգ մը չունի գեղեցկին հետ: Գեղեցիկը զարգ մը է, զերծ հարկի անխուսափելի պայմաններէն այնչափ ալ համոզուած ենք անոր որ զայն արարածներուն իբրեւ երկնատուր պարգեւ մը կը նկատենք բնաւ անօգուտ այն արարածին կենսական գործունէութեան:

Գեղեցկին ալ ազբիւր բարոյն և ճշմարտին ազբիւրն է, բացարձակ զգացումն է որուն պայմանը փնտռելն անհնար է:

ԳԼ. Զ. ՎԱՍԻՒՐ

1. Վասմը գեղեցկին հետ շփոթելու չէ: Վասմը գեղեցկին մէկ բարձրագոյն աստիճանը չէ: Էութեամբ իրարմէ տարբեր այնու միայն իրարու լծորդ են՝ որ երկուքին ալ պատճառած յուզմունք՝ որ և է օգտի կամ շահու կամ նպատակի մը օտար տարրէն անմասն են: Յաղթանակը գեղեցիկ է. պատերազմը կրնայ վասմ ըլլալ: Պէկլետէրի Ապոլլոնը գեղեցիկ է. Լայոկոն՝ իւր որդաց հետ միշտպնեռու գալարմանց մէջ ողորելով՝ վսեմին մէկ պատկերը կ'ընծայէ: Ուղղաբարձ նոճին՝ լուսնի լուսոյն տակ՝ ստուերը գերեզմաններու վրայ տարածած՝ գեղեցիկ է. բայց կաղնին որ կը մանչէ մրրկին հարուածն, բուն տակ՝ վասմ է. վասն զի վսեմը մրցանք մը կ'ենթադրէ՝ հոգւոյն կամ տարբերաց մէջ: Գեղեցիկը հազուադէպ է, վասն զի կատարելութիւն է, երկնային է. վսեմը մեր

կենաց պատկերն ու պայմանն է, մրցմունք է, այնու աւելի մարդկային է, և այնու աւելի խորունկ կերպով զմեզ կը յուզէ: Եզերքը մշուշին մէջ ընկղմած ամբոխեալ ծովը կը յուզէ զմեզ. մեր կենաց պատկերն է. ստոր համար մտադ չկայ որ վսեմէն չզգա՝ ծուխ, մինչդեռ գեղեցիկը լիովին ճաշակելու համար՝ աւելի կ'իրթ ճաշակ պէտք է: «Վսեմ՝ առարկայը, կ'ըսէ Պրըք, մեծամեծ են. գեղեցիկ առարկայը համեմատաբար փոքր են: Գեղեցիկը հարթ է ողորկ է վսեմն անհարթ է անկոկ: Գեղեցիկն ուղիղ գծէ կը խորշի՝ բայց անզգայի խտորմամբ կը շղթի անկէ: Վսեմը յաճախ ուղիղ գծին կը յտրի՝ կամ անկէ կը խոտորի ուժգին և հզօր բեկբեկ՝ մամբը: Միութիւնը գեղեցիկն թշնամին է, վսեմը ստուերով կը պարտածածկէ: Վերջապէս գեղեցիկն կ'ընկերասնան թեթեւութիւն և փափկութիւն, մինչդեռ վսեմը կը պահանջէ հաստատութիւն և զանգուած»:

Գարձեալ եթէ գեղեցիկն և վսեմն իրարու հետ համեմատենք իրենց գործած ազդեցութեան նկատմամբ, պիտի տեսնեմք որ գեղեցիկն մէջ աւելի հրապուրել և վսեմին մէջ աւելի մեծութիւն կայ, մէկը զմեզ կը յափրջանակէ, միւսը զմեզ կարծես կը ձնշէ: Առաջնոյն մէջ աւելի չափ կայ, երկրորդին մէջ՝ անչափութիւն: Քանզի կ'ըսէ թէ աւելի համաձայնութիւն կրնանք յուսալ զանելու գեղեցիկն վրայ եղած դատողութեանց քան վսեմին վրայ եղածներուն մէջ. որովհետեւ աւելի մտաւորական և բարւոյական զարգացում պէտք է վսեմն ըմբռնելու համար: Այս կարծիքը շատ ճիշտ չլծուի, որովհետեւ եթէ թէ՛ գեղեցիկն և թէ՛ վսեմին միջեւ աստիճան մը ըմբռնումը վայրենւոյն կամ բարբարոսին ձեռնհասութենէն անդին է, սակայն դիւցազնական գործ մը կամ բնութեան մեծ տեսարան մը, ինչպէս ալէկոծ ովկիա, նոսին տեսքը քնակաճապէս աւելի կ'ազդէ որ և է մտքի վրայ բան թէ գեղեցիկութեան անկորը և անբիծ բացատրութիւնը: Ինչպէս բսինք մինչեւ աստիճան մը կը լրջութիւն են, թաղրելու է ճիօքնոտային նայուածքին անհուն մեղամաղձութիւնը զգալու համար. բայց վայրենւոյն անգամ՝ զգալի են բնութեան

երեւոյթներուն վսեմ մեծութիւնները, այնչափ որ զանոնք իրեն աստուած համարած է: Աւելի իրաւամբ դիտել կու տայ Ժուֆրուա թէ գեղեցիկն մէջ այնպիսի բան մը կայ որուն հասկացողութիւնը բնութեան կամ կրթութեան մասնաւոր ձիրքերուն կամ արգեանց կարօտ է: Իսկ վսեմը աւելի մրցում կամ տարակոյս կամ արհաւիրք կ'ենթադրէ որոց ամենն ալ ինչպէս ըսինք մարդկային ճակատագրին մէջ ամփոփուած կը լծուին: Վսեմին առաջին նկարագիրը զօրաբեւատր լցաւած մեծաբրին է: Խառատունկ մը կրնայ գեղեցիկ ըլլալ, բայց փոխէ զայն հսկայաղթ շանթահար ծամածուռ մայրույ մը կիսաւործան՝ հակելով բուռն հողմերէ, վսեմ տեսիլ մը կ'ունենաս: Դիտեցէք որ միայն մեծութիւնը չէ որ մեզ կը յուզէ, այլ այն անսահման զօրութիւնը զոր հոն կ'ենթադրենք, իրենց տարեւոր կեանքը, իրենց այն զանգուածը կանգնելու համար հարկ եղած ուժը, իրենց դիմազրուած անկեղծ ահաւոր պայքարը: Բայց՝ ինչպէս Գանդ կ'ըսէ, անոնց մեծութեան գնահատումը տրամաբանական չէ այլ գեղեցիկագիտական: Նոյն մեծութիւնը զոր վսեմ գտանք կաղնւոյն վրայ տասնապատկելով անգամ՝ աննշմարելի կը մնար լեռան մը համար: Իրենց մեծակառոյց վսեմութեամբը զմեզ ապշեցնող եզրկատական բուրգերը մեր ուշադրութեան հագրւ աբծանք կը համարէինք եթէ բնութեան խաղ մ'ըլլային: Ասկից ալ կրնանք հետեւցնել թէ առարկաները լուսնայն իրենց գասուն կամ գաղափարին կը վերաբերենք և նոյն կարգի առարկաներուն հետ կը բաղդատենք մտաւորական միահաղոյն գործողութեամբ մը: Միեւնութիւն ըսելով հասկնալու չէ միայն բարձրութիւնը, այլ ընդարձակութիւն և խորութիւն ալ, և առհասարակ այն ամէն հանգամանքները որոնց մէջ չափը մեծ զօրութեան մը գաղափարը կ'արտայայտէ: Նոյն նկատմամբ գեղեցիկն և վսեմին խտրը դարձեալ մեծ է: Տեսանք որ գեղեցիկութեան տարբեր են համեմատութիւն, միտքի, վսեմին մէջ կը տիրեն ընդհակառակը՝ անսահմանութիւն, տարտամոտքի, անկարգութիւն

և երբեմն իսկ տեղեւ և սուսկային, Գեղեցիկը մեզ կը ներկայանայ երեւոյթի մը մէջ ամփոփուած, վսեմին զործած տպաւորութիւնը այդ տպաւորութիւնը զործող տարրերէն զուրս փնտռելու է։ Օրինակի համար գեղեցիկ պատկերի մը վրայ ամբողջ կը գտնենք այն սրպիսութիւնները որ զմեզ կը սքանչացնեն։ Բայց ինչ են ինքնին մեզ վսեմին զազափարն ընծայող բնական երեւոյթներն ու պատկերները, ինչպէս շղթայակոտոր տարբերաց պատերազմները կամ ձիւնախաղաղ լեռները կամ գիշերային մրկակոծ անտառներու մանչիւնները։ Հոս մեզ յուզողը նիւթական տպաւորութիւնէ աւելի մեր մաքին մէջ արթնցուցած անսահմանին զազափարն է, բնութեան անդիմազորի զօրութեանց, անծանօթին արհաւիրաց։

Հոս ալ ասկայն զիտեղու է թէ այս տեսակ տեսարաններուն մէջ ոչ նախապաշարուած մարդուն զգացած սարսափը. ոչ բնագետին պատճառաբանութիւնը բնութեան զօրութեանց վրայ, չեն կազմեր գեղեցիկագիտական տպաւորութիւնը, որ պէտք է անխառն մնայ որեւէ երկրորդական ազդեցութիւններէ։

Գեղեցիկին և վսեմին զոյացուցիչ պատճառներուն մէջ ալ մենք տարբերութիւն մը կը գտնենք։ Տեսանք թէ գեղեցիկին աղբիւրները կ'աւելնան որչափ բնութեան խոր խաւերէն կը բարձրանանք իրեն թագաւորութեանց մէջէն մինչեւ կենդանական թագաւորութիւնը։ Բաց ի մարդէն որ բարոյական վսեմին առատագոյն մէկ աղբիւրն է՝ վսեմն այնչափ աւելի նիւթ կը գտնէ որչափ աւելի կը խորասուզի անկերպարան աշխարհին մէջ։ Վսեմն դի խորհրդոյն և զօրութեան արհաւիրք մեծութեան հետ աւելի խառնիկուած կը տիրեն հոն։ Անով իսկ է որ հրաբուխները, լեռներ և անտառները, ովկիանոսն ու կայծակները այլեւայլ պաշտամունք ընդունած են նախնի ժողովուրդներէ։

Դիտել հարկ է թէ այս ամէն ահռնկեց զօրութիւններ գեղեցիկագիտական տպաւորութիւն մը կը զործեն մեր վրայ երբ որեւէ իրական վտանգի երկիւղ չկայ. առիւծը իր վսեմութիւնը կը կորսնցնէր եթէ ցցուած բաշերով մեր վրայ յարձակելը տեսնէինք. ծովը

այլ եւս մեզ վիճ չէր երեւնար եթէ իր անգունգներուն մէջ խորատոյգ կորսուելու մտաւոր վտանգին մէջ տեսնէինք զմեզ։

Բայց բարոյական աշխարհին մէջն է մասնաւոր որ վսեմը իր ամբողջութեամբ կը փայլի։ Ինչ որ բարձրութիւն կը կոչենք հասկնալու է այն ազնուացումը զոր կը զգացնէ մեզ վսեմը։

Այս զգացման մէջ տարակոյս չկայ որ միշտ խորհրդաւոր տրհալիք կը տիրեն. բայց ոչ թէ վախը։ Երբ Հոմերոս ի խնդիր հայրենեաց ծովէ ծով աստանդող Ռիդոսը մեզ կը ներկայացնէ որ օտար արքունիքի մէջ, անծանօթ, աղէկէզ ակնարկ մը կը նետէ ընդարձակ ծովուն վրայ և գրչիտիլ գլխուն տանելով՝ կույայ, վսեմին տպաւորութիւնը կ'ունենանք նախ այն պատկերը կազմող բոլոր զազափարներուն իրաքանչիւրին մեծութեամբը, և ապա անչափելի ցաւ է նշմարելով այս ակնարկին մէջ որ կարօտով կը փնտռէ ծովերուն ընդարձակութեան վրայ իւր սիրելի հայրենիքը։

Ոչինչ նուազ խոր տպաւորութիւն կը գործէ Պրիամոսի և Աքիլլէսի տեսակցութիւնը Իլիականին մէջ. ծերունին ահաբեկեալ և աղեկաբար կը մտնէ Աքիլլէսի վրանք և անբարբառ անոր ոտքն իյնալով՝ կը փարի անոր մարգարտոյն ձեռքերուն զոր իր արցունքներով կը թրջէ։ Աքիլլէս ինքը ապշած է իր առջեւ տեսնելով այդ թշուառ հայրը որուն սիրելագոյն որդին դեռնոր խղիւղեց, և երկուքն ալ կույան, մէկը յիշատակով կորսնցուցած որդոյն, միւսը սպաննուած բարեկամին։ Ինչ խոր զգացումներ, ինչ ահաւոր և հակառակ կիրքեր երկու խօսակիցներուն մէջ։ Ինչ հաստոյր վերքեր կը հոսին իրենց արքանները։ Տրտմութեան վսեմ ասկից անպին չկրնար անցնիլ։

Ուրիշ տեսակետով եթէ ոչ աւելի խոր, սակայն աւելի բարձր վսեմ մը կը գտնենք Միլտոնի մէջ թէ երբ ստորանկեալ հրեշտակը կայծակնահար կ'արթննայ գծիւքի հրաբորբոց վիհին մէջ, թէ երբ աչք մը նետելով ի նորաստեղծ տիեզերա խօսքը կ'ուղղէ արեւուն որ իրեն կը յիշեցնէ իր նախնին բոլոր փառքն ու ներկայ սոսկալի աղէանքը։

Գեղեցիկին և վսեմին մէջ ուրիշ տարբե-
րութիւն մըն ալ կը գտնենք: Թեւեթ գե-
ղեցիկին մէջ աստիճանաւորութիւններ կը
նշմարենք, կամ կրնանք անկէ՝ անհատաւոր
կերպով զգածուիլ, սակայն երկու գեղեցիկ
առարկաներն ալ իրենց գեղեցկութեան համ-
գամանքը կը պահեն իրենց մէջ: Ընդհա-
կառակն զանազան վսեմ բաներու մէջ հա-
մեմատութիւնը ստորնադոյնը կը քննէ: Յաղ-
թալուր գետի մը տեսնել իր ազգեցութիւնը
կը կորսնցնէ համատարած ովկիանոսին առ-
ջիւ: Բլուր մը որ մեզ կը հիացնէր՝ ան-
տարբեր կ'ըլլայ մեզ Հիմալայա լեռնապո-
տիններուն բազմատութեամբ և համօրէն եր-
կիրս իսկ աննշմարելի կը մնայ մեր մտքին
երբ տիեզերաց մտածութեան մէջ խորասու-
զինք: Այս տեսակետով Գաւգ ըսած է թէ
գեղեցիկին նկատմամբ առարկային մէջ կը
գտնենք մասամբ մեր վրայ տպաւորութիւն
գործող որպիսութիւն մը, իսկ վսեմ զգա-
ցումը բացարձակապէս մեր մէջն է. ասով
է որ ինչ որ այս ինչ ուղղութեամբ մեծ
թուի, այն ինչ ուղղութեամբ կրնայ փոքր-
կանալ:

Շարայարեղի

Մ Խ Ի Թ Ա Ր

(շար. տես էջ 29)

ՔԱՅՑ կը մերձենար ժամն անագորոյն,
Որ պիտի սրգով լեցնէր անոնց տուն.
Ե՛րանպտուէր տակաւ երկինքը պայծառ,
Գոյմեր լըուէին ձախողակ և չար:

Դառնութեան բաժակն արին Մըխիթար
Դեռ չէր մինչ յատակը խըմած ի սպառ.
Պէտք էր բամբլ վայն լուրջ և անխրոզ
Ու զըծիկ ցաւաց ընկելով ի ծով:

Նըման մըշակին որ բեր խընամբով
Սերմեր ցանէ ճակտին ջրարտիքով,

Ու տեսնելով հունձքը որ մտանայ
Կը հըրճուի զըւարթ, սիրտն՝ հոգին խայտայ:

Բայց ահա յանկարծ երկինք պատեց սեւ,
Ամպեր գիզուեցան իրարու ետեւ,
Փայլակ, կայծակ, հուր տեղան երկընքէն,
Երկինք ու երկիր համօրէն թընդեն:

Եւ մինչ գունալծափ մըշակն ողորմուկ
Հառաչէ, հեծէ, զողայ տրտմանուզ,
Կարկուտն հասնելով մըրբըկատարափ
Ե՛րանու կը տանի հունձքերն հապըշտապ:

Սապէս Մըխիթար, մինչ հագիւ ցընծար
Տեսնելով փոքրիկ հօտը՝ որ խայտար
Իր մենաստանին մէջ նորափըթիթ,
Մոռցած իր ցաւեր, տառապանք ու վիշտ,

Կը լըսէր յանկարծ զինուց շըշուկ, շոինդ,
Ու կը տըրտփէր արեւ սիրտն ի թիւղ.
Սիրտն այն թէւ վարժ ամէն վըշտերու,
Բայց այս՝ ճան զամէնը թըւէր թըթու:

Ո՛հ, հարկ էր թողուլ երկիրն հիւրընկալ,
Հարկ էր թողուլ այն շէքերն ու երթալ.
Շէքեր՝ որոց վրայ կը փայլէին զեռ
Իր ճակտին ջըրտանց սիրահոս շիթեր:

Շէքեր՝ զոր նա ինքն էր բարձրացուցեր
Փըշըրելով զըծնէ նախանձուն թեւեր.
Ու ճըզմըւելով պարտուց բեռան տակ,
Եղեր էր իր սուրբ գործին նահատակ:

Այլ ահա ձայները կը ստատկանան,
Լեռներն հովիտներն արձագանգ կու տան.
Մարկոսեան առիւծն իսկ իւր վեհ մըռունջ
Լըռէ սարսափած ու մնայ անշըշունջ:

Զոր օրինակ հաւ մըրբըրի տանն՝
Թեւիկն տակն առնու ձագուկներն իրեն,
Որպէս զի զըծիսմ Հովին սուր փըշուն
Վընաս մը չըտայ մանրիկ ձագերուն:

Սապէս Մըխիթար հօտը սիրտուն
Հաւքելով ներքեւ իրեն թեւերուն,